

Az SZTE Kutatóegyetemi Kiválósági Központ tudásbázisának
kiszélesítése és hosszú távú szakmai fenntarthatóságának megalapozása
a kiváló tudományos utánpótlás biztosításával”

Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszéki Tudományos Diákköri Tanács Kutatásmódszertan alaismeretek kurzus Szeged, 2012. 05.18.

Kocsis-Nagy Zsolt
zsolt.kocsis@ksh.hu

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

A minta fogalma, mintavételi eljárások

Populáció (alapsokaság): azon személyek összessége, akikre a kutatás eredményeit vonatkoztatjuk.

Minta: a populációnak a kutatásba ténylegesen bevont része.

Reprezentatív populáció: pontosan körülhatárolt, a reprezentatív egységeket képviselő, megfelelő nagyságú minta.

A minta nagyságát meghatározó tényezők: az eredmények megbízhatósága, a vizsgált tényezők erőssége, populáció sajátossága – homogén, heterogén, - elemzett változók száma (növeli), kutatási módszerek (gazdasági szempontok).

Mintavételezés

A mintavétel menete lényegében három szakaszra bontható:

1. a vizsgált alapegység kiválasztása,
2. a minta nagyságának meghatározása,
3. a mintavételi mód eldöntése

Lényege: A mintavétel célja, hogy egy, az alapsokaságot reprezentáló, de annál kisebb elemszámú sokaság vizsgálata során kapott eredményekből következtetni lehessen az alapsokaság „véleményére”. Ez a következtetés vagy becslés a valószínűségi számítás alapelvein nyugszik, ezért elméletileg maga a minta kiválasztása is csak véletlenül alapuló módszer lehet. Ennek ellenére, ha a piackutató kellő ismeretekkel rendelkezik, a sokaság összetételéről reprezentatív mintát nem csupán véletlen módszerrel, hanem tudatosan is kialakíthat.

MINTAVÉTELI TERVEK FAJTÁI

I. VÉLETLEN KIVÁLASZTÁSON ALAPULÓ MÓDSZEREK

(A populáció minden tagjának egyforma esélye legyen a mintába kerülésre.)

- 1. Egyszerű véletlen mintavétel** (nem használják igazából)
- 2. Szisztematikus mintavétel** (a teljes felsorolás minden *k-adik* elemét válogatjuk ki.)
- 3. Rétegzett mintavétel**
- 4. Lépcsőzetes, csoportos mintavételezés**
(pl. amikor a különböző épülettömbökben élőkről nincsen listánk, és ezért először a tömbök közül veszünk mintát és utána azokban a tömbökben élőkről készítünk egy listát, amiből a további feltételeket figyelembevéve mintát vehetünk.)

II. Nem véletlen kiválasztásos módszerek

1. **Szakértői mintavétel** (pl. ha politikai véleményre vagyunk kíváncsiak, akkor szavazókerületeket érdemes vizsgálni)
2. **Kvótás mintavételezés** (kiindulópont egy, a célpopulációt leíró táblázat ((mátrix))). Nem, kor, isk.vég, stb. és ebbe a mátrixba kell betölteni a teljes populációt, és ebből veszünk mintát az arányokat megtartva.)
3. **Egyszerű elérhető alanyokra hagyatkozó mintavétel** (aki szembe jön velem az utcán azt megkérdezem)

Elméletalkotási stratégiák

1. Deduktív (analitikus) elméletalkotási stratégia:

A tudományos eredményekre támaszkodva oldjuk meg a problémát. Ezáltal a következtetéseinket az általános elv, törvényszerűség stb. alapján fogalmazzuk meg.

A következtetések forrása:

Forráskutatás

Dokumentumelemzés

Tartalomelemzés

2. Induktív: az empirizmusból kiindulva fogalmazzuk meg a tapasztalatokat.

Típusai:

- Leíró kutatási stratégia (meglévő helyzet leírása – milyen tanulási nehézséget tapasztalunk...)
- Feltáró kutatási stratégia (különböző változók egymáshoz való viszonyának elemzése, az eltérő típusú információhordozók hogyan hatnak az a pályaorientációra...)
- Kísérleti kutatási stratégia: a független változókat a kísérlet céljának megfelelően tudatosan változtatjuk.

Terepkutatás

A **terepkutatás** során természetes környezetében figyeljük meg a jelenségeket. Ez a megfigyelés jellemzően **kvalitatív adatokat** eredményez, s gyakran egyben elméletalkotási folyamat is.

Ha a valóságos élethelyzet valamelyik tulajdonságát szándékosan módosítjuk. Pl amikor különböző fajtához tartozó emberek lakáshoz juttatásának politikáját egy telepen megvalósítjuk, és az előítéletek szintjén összehasonlítjuk, olyan ezzel, egyenértékű teleppel, ahol ilyen politikát nem vezettek be, akkor az ilyen stratégiát **terepkísérletnek** nevezzük. (Bickman és Henchey, 1972).

Terepkutatás céljára alkalmas fókuszcsoporthok

- **Jelentések:** olyan nyelvi jellegű eszközök, mint kultúrák, normák, világnézetek stb.
- **Eljárásmódok:** viselkedések különböző fajtái
- **Epizódok:** pl. válás, bűncselekmények, betegségek stb.
- **Találkozások:** két vagy több ember találkozása és közvetlen interakciója
- **Szerepek:** emberek által elfoglalt pozíciók és e pozíciókhoz társuló magatartás vizsgálata (foglalkozási és családi szerepek, etnikai csoportok)
- **Kapcsolatok:** a társadalmi élet nagy része vizsgálható azon az alapon, hogy milyen magatartás megfelelő a különböző szerepkettősökben (anya-gyermek kapcsolat, barátság, stb.)
- **Csoportok:** baráti klikkek, sportcsapatok, munkahelyi kollektívák stb.
- **Szervezetek:** formális szervezetek, pl. iskolák, vállalatok
- **Települések:** falvak, gettók, városrészek stb.

Mintavétel a terepkutatásban

- A terepkutatásban gyakran nem tisztázott, hogy mi a kutatás elemzési egysége és mi a mintasokaság.
- Fontos kérdés hogy a kutatás befejezésével milyen populációra akarja az általános következtetéseket levonni.
- A terepkutató megpróbál mindent megfigyelni, de mivelhogy az összes történésnek csupán a töredékét képes vizsgálni, így az, amit megfigyel de facto mintája lesz a kutatásnak.

Terepkutatási mintavételi eljárás

McCall és Simons (1969) alapján

- **Kvótás minta:** ha a megfigyelt társadalmi csoport jól elkülöníthető kategóriákba sorolható
 - minden kategóriának szerepelnie kell a mintában
- **Hólabda minta:** az egyik interjúalanytól „gördül” tovább a minta a másikig
- **Deviáns esetek:** az attitűdökben és magatartásmintákban mutatkozó szabályszerűségek megértését elmélyítik, ha megvizsgáljuk az attól eltérő eseteket

A megfigyelés rögzítése

- A terepkutatás legfontosabb eszköze a megfigyelési napló
 - Sem diktafon, sem videokamera nem képes rögzíteni egy társas cselekvés minden mozzanatát
 - A terepkutatásnak a legfontosabb eszköze a jelenlévő, gondolkodó kutató
- A jegyzeteken szerepelnie kell az empirikus megfigyeléseknek és azok értelmezésének

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!